

פרפראות

פאר

פרשת חיי שרה תשפ"ג

אוי לספינה

שאבד קברניטה

מכוון אל אין

אתה יודע

בצערן של ת"ח

פרפראות פאר

אוי לספינה שאבד קברניטה מכוון אל אין אתה יודע בצערן של ת"ח אות א

מפתח נושאים פרשת חיי שרה תשפ"ג

כג, יש לכוון ותקח הצעיף ותתכס אל ויצא
יצחק לשוח בשדה ותפילה לעני
כד, ביאור בצחות וגימטריא מהו
ותפול מעל הגמל
כה, ביאור אומרז"ל ויקח אשה ושמה יוחני
כו, ביאור אחורי ארי ולא אחורי אשה

א, אוי לספינה שאבד קברניטה מכוון אל אין אתה יודע בצערן של ת"ח

איתא בגמרא (בבא בתרא צ"א ע"א) אותו היום
שנפטר **אברהם אבינו** מן העולם, עמדו כל
גדולי אומות העולם בשורה ואמרו, **אוי לו**
לעולם שאבד מנהיגו, ואוי לה לספינה שאבד
קברניטה.

איתא בגמרא (ברכות כ"ז ע"ב) תנו רבנן: מעשה
בתלמיד אחד שבא לפני רבי יהושע, אמר לו:
תפלת ערבית רשות או חובה? אמר ליה:
רשות. בא לפני רבן גמליאל, אמר לו: תפלת
ערבית רשות או חובה? אמר לו: חובה. אמר
לו: והלא רבי יהושע אמר לי רשות! אמר לו:
המתן עד שיכנסו בעלי תריסין לבית המדרש.
כשנכנסו בעלי תריסין, עמד השואל ושאל:
תפלת ערבית רשות או חובה? אמר לו רבן
גמליאל: חובה. אמר להם רבן גמליאל
לחכמים: כלום יש אדם שחולק בדבר זה?
אמר ליה רבי יהושע: לאו. אמר לו: והלא
משמך אמרו לי רשות! אמר ליה: יהושע,
עמוד על רגליך ויעידו בך! עמד רבי יהושע על
רגליו ואמר: אלמלא אני חי והוא מת - יכול
החי להכחיש את המת, ועכשיו שאני חי והוא
חי - היאך יכול החי להכחיש את החי? היה
רבן גמליאל יושב ודורש, ורבי יהושע עומד על
רגליו, עד שרננו כל העם ואמרו לחוצפית
התורגמן: עמוד! ועמד.

א, אוי לספינה שאבד קברניטה מכוון אל אין
אתה יודע בצערן של ת"ח
ב, עפ"י מעשה שהיה יש לבאר אוי לה
לספינה שאתה קברניטה
ג, ויבא אברהם לספד לשרה ולבכתה ולא
כתב לבכות עליה
ד, באיזה זכות נתברך אברהם מדרשות
חלוקים
ה, מה ראתה אסתר שתמלוך על קמ"ז
מדינות ביאור בגימטריא
ו, בין אברהם אבינו לבלעם הרשע הוא
מספר ארבע מאות
ז, טעם בחוט אדום מקבר רחל סגולה נגד
עין הרע
ח, חיפוש אחר שידוך הוא יותר במדות
מולדות מאשר במדות נרכשות
ט, וכן בכלי יקר נמצא על אותו דרך
י, דברי חז"ל מוכיחים לדברי הר"ן והכלי
יקר
יא, ביאור הכלי יקר בהנושא אישה יבדוק
באחיה למה לא באחיותיה
יב, ביאור לא תאבה האשה ללכת
יג, בתחילה אמר לא תאבה האשה ובסוף
אמר לא תלך האשה
יד, ביאור במה שלמדו חז"ל מלבן כי מה'
אשה לאיש
טו, הבת קול של בת פלוני לפלוני האם ניתן
לשנות וביאור שמא יקדמנו אחר
טז, איך ענתה רבקה על שאלה שלא נשאלה
יז, הסבר הקושיות דלעיל בדרך הפשט
יח, עבד אברהם אנוכי יש דורשים לשבח ויש
דורשים לגנאי
יט, מחלוקת רש"י ותוס' אם קודם שאל בת
מי את או קודם נתן הצמידים
כ, בתפילות אליעזר מבואר הדרכים
כא, פעם אמר אולי ופעם אמר אלי
כב, טרם אכלה לדבר אל לבי מכוון לקודם
שיאכל אדם יש לו שתי לבבות

אמרי: עד כמה נצעריה וניזיל? בראש השנה אשתקד צעריה, בבכורות במעשה דרבי צדוק צעריה, הכא נמי צעריה, תא ונעבריה!

אמר רבן גמליאל: הואיל והכי הוה, איזיל ואפייסיה לרבי יהושע. כי מטא לביתיה, חזינהו לאשיתא דביתיה דמשחרן. (רש"י) **כותלי ביתו של רבי יהושע שהיו שחורות. אמר לו:** מכותלי ביתך אתה ניכר שפחמי אתה. **אמר לו:** אוי לו לדור שאתה פרנסו, ואוי לה לספינה שאתה קברניטה, שאי אתה יודע בצערן של תלמידי חכמים במה הם מתפרנסים ובמה הם נזונים. ע"כ,

יש להבין, מה ראה רבי יהושע לומר לרבן גמליאל אוי לו לדור שאתה פרנסו, ואוי לה לספינה שאתה קברניטה, שזה הלשון בו השתמשו גדולי האומות לומר על אברהם אבינו,

יש לבאר ע"ד צלותיה דאברהם

מבואר, שרק כשראה רבן גמליאל את כותלי ביתו של רבי יהושע שהשחירו הבין את מצוקתו, וע"ז אמר לרבן גמליאל אוי לו לדור שאתה פרנסו, ואוי לה לספינה שאתה קברניטה,

מבואר, שאברהם אבינו היה מנהיג ודואג לאש"ל ולאורחים, והיה מתפלל עליהם, כדאיתא במדרש (בר"ר ל"ט י"א, ילקוט שמעוני בראשית פרק י"ב אות ס"ג) אברהם היה מתפלל על העקרות והיו נפקדות ועל החולים והם מתרווחין,

ביאור צלותי דאברהם מכי משחרי כותלי

איתא בגמרא (יומא כ"ח ע"ב) **צלותיה דאברהם מכי משחרי כותלי.**

יש לבאר, שאברהם אבינו בא להתפלל על צרכי עם ישראל, לא רק אחרי שהשחירו הכתלים, ומשם ראה את מצוקתם, אלא מכי משחרי כותלי, כלומר, כאשר רק התחילו להשחיר (עיין במפרשים) היה אברהם מיד מתחיל מיד בתפילתו, וזהו צלותיה דאברהם מכי משחרי כותלי,

לפי"ז יש לומר, דלפיכך היה רבי יהושע משתמש בלשון גדולי האומות שאמרו על אברהם אבינו, אוי לו לעולם שאבד מנהיגו, ואוי לה לספינה שאבד קברניטה, כי בא להגיד לרבן גמליאל, שאברהם אבינו דאג

לצרכי העם, ולא המתין שישחירו הכתלים, ואתה לא הולך בדרכו של אברהם אבינו,

*****

ב, עפ"י מעשה שהיה יש לבאר אוי לה לספינה שאתה קברניטה

איתא בגמרא (הוריות י" ע"א) **רבן גמליאל ורבי יהושע** הוו אזלי בספינתא, בהדי דר' גמליאל הוה פיתא, בהדי רבי יהושע הוה פיתא וסולתא, שלים פיתיה דרבן גמליאל סמך אסולתיה דרבי יהושע. אמר ליה: מי הוה ידעת דהוה לן עכובא כולי האי דאיתית סולתא? אמר ליה: כוכב אחד לשבעים שנה עולה ומתעה את הספינות, ואמרתני: שמא יעלה ויתעה אותנו. אמר ליה: כל כך בידך ואתה עולה בספינה?

רש"י, פיתא וסולתא – קמח וסולת, ולהכי נקט בהדי פיתא קמחא, לפי שהפת מתעפש ואינו מתקיים כסולת.

ומתעה את הספנים - שכן דרך של ספנים הפורשין לים, רב החובל נותן עיניו בצפון והכוכב מתהלך לדרום ורואה בכוכב אחד העומד לימינו או לשמאלו, וכל זמן שרואה אותו כוכב לצדו אחר יודע שנהפכה הספינה ומיישרה לדרכה, וכוכב שעולה אחת לשבעים שנה, פעמים נראה בצפון ופעמים נראה בדרום וכשרב החובל נותן עיניו בו בצפון והספינה תהפך בדרום ורואה לצדו אחר סבור שנהפכה הספינה ומיישרה אחר הכוכב והוא סבור ליישרה ומהפכה לדרך אחר וכן הוא מתעה את הספנים.

אמר לו רבן גמליאל לרבי יהושע, כל כך - חכמה יש בידך ואתה יורד לספינה לסחורה בשביל מזונותיך, כלומר ואתה צריך לירד לספינה לצורך מזונות. ע"כ,

מבואר, שמי שמנהיג את הספינה ומיישר דרכה אלו הכוכבים, ובמעשה הנ"ל ראה רבי יהושע כי רבן גמליאל אינו יודע בתלמידי חכמים במה הם מתפרנסים ובמה הם נזונים. כבמעשה המובא לעיל,

*****

ג, ויבא אברהם לספד לשרה ולבכתה ולא כתב לבכות עליה

כתיב (בראשית פרק כ"ג פסוק ב') "ותמת שרה בקרית ארבע הוא חברון בארץ כנען ויבא אברהם לספד לשרה ולבכתה",

ה, מה ראתה אסתר שתמלוך על
קכ"ז מדינות ביאור בגימטריא

איתא במדרש, (בראשית רבה פרשת חיי שרה פרשה נ"ח סימן ג), רבי עקיבא היה יושב ודורש והצבור מתנמנם בקש לעוררן אמר מה ראתה אסתר שתמלוך על שבע ועשרים ומאה מדינה אלא תבא אסתר שהיתה בת בתה של שרה שחיתה ק' וכ' וז' ותמלוך על ק' וכ' וז' מדינות. ע"כ,

ביאור הענין בדרך גימטריא

כתיב (בראשית פרק י"ח י"ט) "כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה"

צדקה בגי' = 199 מבואר ששרה היתה צריכה להגיע למספר 199, שהוא מספר צדקה, כאשר יצוה לה אברהם אבינו כדכתיב את בניו ואת ביתו, לעשות צדקה,

ראתה אסתר ששרה הגיע למספר 127

אסתר היתה חסד, כדאיתא בגמרא (מגילה דף יג עמוד א), רבי יהושע בן קרחה אמר, אסתר ירקרוקת היתה, וחוט של חסד משוך עליה,

חס"ד הוא מספר 72

לפיכך ראתה אסתר, את שהחסירה שרה ממספר 127 למספר 199, והוסיפה 72 שהם חס"ד כדי להשלים המספר לצדקה שהם 199, וזה הרמז תבא אסתר שהיתה בת בתה של שרה שחיתה ק' וכ' וז' ותמלוך על ק' וכ' וז' מדינות.

*****

ו, בין אברהם אבינו לבלעם
הרשע הוא מספר ארבע מאות

אברהם אבינו, בגימטריא 317

בלעם הרשע, בגימטריא 717

ההפרש שבין אברהם אבינו לבין בלעם הרשע, הוא 400,

כתיב, (בראשית כ"ג ט"ו) "אדני שמעני ארץ ארבע מאות וגו' ביני ובינך מה הוא" וגו'

איתא בגמרא (ראש השנה ט"ז ע"ב בבא קמא צ"ג ע"א) כל המוסר דין על חבירו הוא נענש תחלה. שנאמר (בראשית ט"ז ה') "ותאמר שרי אל אברם חמסי עליך", וכתוב (בראשית כ"ג ב') "ויבא אברהם לספד לשרה ולבכתה". ע"כ, פירש"י, שהוא קבר אותה,

יש לבאר, מה שלא נכתב ולבכות עליה, או בדרך האבן עזרא שלבכותה, כאילו נאמר **לבכות עליה**, כמ"ש ובכתה את אביה, ולא נאמר על אביה ואמה,

או בדרכו של **בעל הטורים** (בראשית פרק כג פסוק ב) ולבכתה. כ"ף קטנה, שלא בכה אלא מעט לפי שזקנה היתה. **אי נמי** לפי שגרמה מיתתה שמסרה דין, ועל כן נענשה היא תחילה (ב"ק צג א), והגורם למיתתו אין מספידין אותו, (אבל רבתי פ"ב)

אך יש לבאר ע"ד **המהרש"א**, שכתב ב"ק צ"ג ע"א ד"ה המוסר דין, הגם שאברהם אבינו גם נענש משום שאין אשה מתה אלא לבעלה, כדאיתא (בסנהדרין כ"ב ע"ב), ולפי שנצטער גם **על עצמו**, לפיכך לא כתיב לבכות עליה, כלומר, עליה בלבד עיי"ש,

*****

ד, באיזה זכות נתברך אברהם
מדרשות חלוקים

איתא בגמרא (בבא מציעא דף נ"ט עמוד א') לעולם יהא אדם זהיר בכבוד אשתו, שאין ברכה מצויה בתוך ביתו של אדם **אלא בשביל אשתו**, שנאמר (בראשית י"ב ט"ז) **ולאברם הטיב בעבורה**. והיינו דאמר להו רבא לבני מחוזה: אוקירו לנשייכו כי היכי דתתעתרו, ע"כ,

איתא במדרש (תנחומא פרשת חיי שרה פרק ד') כשמתה שרה כתב עליו שברכו, למה, שלא יהיו באי עולם אומרים לא נתברך אברהם **אלא מחמת שרה**, אלא הריני מברכו אחר מיתתה, לכך נאמר וה' ברך את אברהם למה כי אחד קראתיו ואברכהו (ישעיה נא) וה' ברך את אברהם בכל בזכות מה בזכות שהפריש מעשר מכל שנאמר (בראשית יד) ויתן לו מעשר מכל לכך נאמר וה' ברך את אברהם.

*****

איתא במשנה (אבות פרק ה' משנה י"ט) כל מי שיש בידו שלשה דברים הללו מתלמידיו של אברהם אבינו, ושלשה דברים אחרים מתלמידיו של בלעם הרשע, **עין טובה ורוח נמוכה ונפש שפלה** מתלמידיו של אברהם אבינו,

עין רעה ורוח גבוה ונפש רחבה מתלמידיו של בלעם הרשע, מה בין תלמידיו של אברהם אבינו לתלמידיו של בלעם הרשע וכו' ע"כ,

אפשר לבאר, מה בין אברהם אבינו לבלעם הרשע, בשעה שמתה שרה, בא עפרון החתי לומר לאברהם אבינו, כי ההבדל שבינך לבלעם, שהוא 400, אין לו משמעות, "**ארבע מאות וגו' ביני ובינך מה הוא**", ואין צריך להתרחק משום כך, ואפשר לחיות ביחד,

ואברהם אבינו שהבין רמיזותיו, כדכתיב **וישמע** אברהם אל עפרון, כלומר שהבין אברהם את דברי עפרון, מיד וישקל אברהם לעפרן וגו' ארבע מאות וגו', ובכך בא אברהם אבינו לומר לעפרון, כי אינו מוכן לקבל את מה שאמר לו ביני ובינך מה הוא, אלא הפרד נא מעלי.

רמז מפורש בתורה למה שרמז עפרון וא"א השיבו

רמז מפורש יש לכך, שאברהם אבינו הבין לרמיזותיו של עפרון, שכוונתו אל ה-400, שהוא ההפרש בין אברהם אבינו לבין בלעם הרשע,

דמצינו, שמתחילת הפרשה כתיב חמש פעמים המילה **עפרון בוי"ו**, שאינם שווים למספר 400 אלא 406, ורק כאשר אמר הכתוב וישקל אברהם **לעפרן** וגו' ארבע מאות וגו' כתיב עפרן חסר ו', ועפרן הוא בגימטריא 400, ובכך רמז א"א לעפרון שהוא מבין את כונתו, ואנא קח את ה-400, והפרד נא מעלי.

*****

ז, טעם בחוט אדום מקבר רחל סגולה נגד עין הרע

בספרים יש, דחוט אדום הוא סגולה נגד עין הרע, וכתבו טעמים בדבר, ומקורו בהררי קודש, (עיין בשו"ת באר משה ח"ח סי' ל"ו אות ג' מהדעברעצינער רב זצ"ל),

הסגולה להקיף את קבר רחל בחוט אדום

סגולה כנגד עין הרע, להקיף בחוט אדום את קבר רחל ולקשור על היד או הצוואר, מובא ע"י **הישמח ישראל מאלכסנדר**, ובאריכות יתר נידון העניין בקובץ **דרך כוכב מיעקב** חלק ד עמוד נ', ובקובץ **אור ישראל** חלק כ"ו עמוד קפ"ב, עיי"ש,

נ"ל לתת טעם כי סגולה נגד עין הרע הוא מקבר רחל דייקא

איתא בבעל הטורים וכלי יקר כי רע עין הוא מספר 400,

ומי לנו עין טובה יותר מרחל שנהגה בעין טובה כשמסרה הסימנים ללאה,

ומצינו כי "רחל העין הטובה" בגימטריא 400 לפיכך כסגולה נגד עין רע שהוא מספר 400 יש לקשור את העין טובה מרחל אמנו לבטל העין הרע.

*****

ח, חיפוש אחר שידוך הוא יותר במדות מולדות מאשר במדות נרכשות

כתיב (בראשית כ"ד ג'), "ואשביעך בה' אלקי השמים ואלקי הארץ אשר לא תקח אשה לבני מבנות הכנעני אשר אנכי יושב בקרבו, כי אל ארצי ואל מולדתי תלך ולקחת אשה לבני ליצחק",

יש להבין, מאי נפקא מינה ליה לאברהם אבינו, אם יקח אשה ליצחק, בתו של רשע **מבנות הכנעני, או בתו של לבן הרשע**, שאמר לו לאליעזר, לא תקח אשה לבני מבנות הכנעני,

ביאור העניין הוא עפ"י יסוד בענין החיפוש אחר השידוך שמצינו בדרשות הר"ן

כתב הר"ן (הדרוש החמישי) ועם היות לבן אבי רחל ולאה עובד עבודה זרה, בחר יצחק להתחתן בו, יותר משיתחתן עם בנות כנען, כי יהיו לאדם הכנות נמשכות אחר המזג לקצת מדות טובות או רעות, ואלו תכונות נפשיות נמשכות ומשתלשלות מאבות לבנים, מפני שהם טבעיות נמשכות אחר המזג לתת הכנה, וגם אם לא יכריחו.

פרשת חיי שרה תשפ"ג
 כגון האמונה בה' ובצדיק ויראת שמים, לומד
 האדם יותר בקלות, מלהפך מדות ותכונות
 שאינן טובות שקיבל בירושה מאבותיו,

*****

י, דברי חז"ל מוכיחים לדברי הר"ן והכלי יקר

איתא בגמרא (תענית כ"ו ע"ב), ומה היו אומרות
 בחור שא נא עיניך וראה מה אתה בורר לך,
 אל תתן עיניך בנוי, תן עיניך במשפחה, (משלי
 ל"א ל') "שקר החן והבל היופי אשה יראת ה'
 היא תתהלל", ע"כ,

הקושיה שיש להקשות בדבריהם

יש להבין, לחלק ראשון שהיו אומרות אל
תתן עיניך בנוי הביאו ראיה מהכתוב **שקר
 החן והבל היופי**, אך לחלק השני שהיו
 אומרות **תן עיניך במשפחה**, איזה ראיה יש
 מהכתוב **אשה יראת ה' היא תתהלל**,

ביאור אומרז"ל ע"ד הר"ן והכלי יקר

וצריך לבאר, מה שאמר הכתוב "אשה יראת
 ה' היא תתהלל", לומר לך, שכדי לבדוק את
 המדות של המשפחה, לא ניתן ע"י שהאשה
 היא יראת ה', כי זה לא תלוי במשפחה, רק
המדות תלויות במשפחה, כי יראת ה' "היא"
 לבדה תתהלל, ואין זה תלוי במשפחה, ובאו
 חז"ל לומר כי כדי לבדוק את המשפחה, אין
 די במה שהאשה היא יראת ה',

מבואר, בדבריהם ז"ל, שעל **תן עיניך
 במשפחה**, הביאו הכתוב אשה יראת ה' היא
תתהלל, ואין להביא ראיה על המשפחה
 מיראת ה' שבה, והן דברי הר"ן והכלי יקר.

*****

יא, לבן ביקש לעקור את הכל ביאור האמרי אמת ע"י השרשת מדות מושחתות

יש מפרשים (עיין קדושת לוי פ"י חיי שרה, מובא
 גם בשם החידושי הרי"ם), **לבן ביקש לעקור את
 הכל**, ע"ד הא דאמרו חז"ל (גיטין ס"ד ע"א)
 השולח שליח לקדש לו אשה ומת אסור בכל
 הנשים שבעולם, ולפ"ז מבואר שלבן רצה
 להרוג את אליעזר ועיי"כ לא יוכל יצחק

ולזה, מאשר היו בנות כנען מוטבעים בתכונות
 רעות, היו בוחרים האבות הקדושים להתרחק
 מהם, ולהתדבק במי שאינו מוטבע באותן
 התכונות הרעות גם אם היה עובד עבודה זרה,

לפי שאותן התכונות, שבטבעו מתעברות
 ונמשכות בזרעם, והם כמו חולי הגוף נקראים
 בספרי הרפואה **חלאים ירושיים**. והם עברות
 שיש להם מבוא **בתכונות נפשיות**, כשנאה,
 וקנאה, והאכזריות, ורכילות, ודומיהם, כי
 אלו יעשו רושם רע בנפש, מצד שהם עברה
 ותכונה רעה,

וברוב, יהיה טבע הבנים נמשך שוקד על טבע
 האבות, ולכן רוע תכונות אנשי כנען היה
 מתחייב שיהא נמשך לבניהם אחריהם,

מה שאין כן בעובדי ע"ז

ועם היות לבן עובד עבודה זרה, לא יתחייב
 שיהיה טבע צאצאיו נמשך אחריו כלל. כי
 הדבר היותר ראוי להשמר ממנו הוא מה שיש
 לו מבוא **בתכונות הנפשיות**, ובהתפעלויות
 המיוחסות לרוח הלבבי, להיות התחלה ושרש
 וכמבוע ומקור לרוב מדות האדם, **עכ"ל
 הר"ן**.

*****

ט, וכן בכלי יקר נמצא על אותו דרך

וכך כתב הכלי יקר, (בראשית כ"ד ג') לא תקח
 אשה לבני מבנות הכנעני אשר אנכי יושב
 בקרב. אמנם יש חששא אחרת, והוא, שטבע
 האבות נמשך גם לבנים, וזה דווקא באותן
 עבירות הבאים מפאת החומר, כאכילה
 וכילות וקנאה וכל המדות הרעות הנתלין
 בחומר, נגעים אלו מתפשטים מהאבות לבנים,
 ותולדותיהן כיוצא בהם,

אבל הע"ג, דבר התלוי בשכלו של אדם, אינו
 מתפשט מאבות לבנים, וגם האמונה היא
 תלויה בשכלו של אדם, כי הרי הקב"ה נותן בו
 נשמה ושכל, למה יתפשט זה מאבות לבנים,

ע"כ היה מרחיק הכנענים, שהיו שטופי זימה
 וכמה מיני עבירות הנתלים בחומר האדם,
 זולת ע"ג, ולא הרחיק לבן ובתואל, שלא היה
 בהם כי אם פחיתת הע"ג לבד, עכ"ל,

מבואר, כי בחיפוש אחר שידוך יש להקפיד
 אחר מדות טובות ותכונות נפש המוטבעים
 בירושה, דדברים התלויים בשכלו של אדם,

ולכן, יש לבדוק באחיה ולא באחיותיה, שאצל הבנים, אפשר יותר לדעת את טבע האב והאם, כאשר בא לישא אשה, עכ"ד, ודפח"ח,

*****

יב, ביאור לא תאבה האשה ללכת אחרי בדרך צחות

כתיב (בראשית כ"ד ה'), "ויאמר אליו העבד אולי לא תאבה האשה ללכת אחרי, ואם לא תאבה האשה ללכת אחריך, ונקית משבעתי זאת",

איתא בגמרא, (ברכות ס"א ע"א, עירובין י"ח ע"ב) אמר רב נחמן, מנוח עם הארץ היה, דכתיב וילך מנוח אחרי אשתו, ולמאי דקאמר רב נחמן מנוח עם הארץ היה - אפילו בי רב נמי לא קרא, שנאמר ותקם רבקה ונערתיה ותרכבנה על הגמלים ותלכנה אחרי האיש, ולא לפני האיש. ע"כ,

נמצינו למדים כי דרכו של עם הארץ, שהאשה הולכת לפניו, והאיש אחריה,

אפשר לומר בדרך צחות, ששאל אליעזר את אברהם אבינו, אולי לא תאבה האשה ללכת אחרי, אלא תרצה ללכת כדרך עמי הארץ, **מלפני**, על זה אמר לו א"א, ואם לא תאבה האשה ללכת אחריך, אלא תרצה ללכת לפניך, ונקית משבעתי זאת,

ובסופו של דבר, התורה מעידה, ותלך אחרי האיש. עיין ברכות ס"א ותלך אחרי האיש.

*****

יג, בתחילה אמר לא תאבה האשה ובסוף אמר לא תלך האשה

כתיב (בראשית כ"ד ה'), ויאמר אליו העבד אולי לא תאבה האשה ללכת אחרי,

ולהלן (בראשית כ"ד ל"ט) **כתיב**, ואמר אל אדני אלי לא תלך האשה אחרי,

ויש לדייק, בשינוי הלשון, דבתחילה אמר הכתוב לא תאבה האשה, ובסוף אמר הכתוב, אולי לא תלך האשה, ולא אמר לא תאבה,

להינשא, ותיעקר האומה הישראלית, ובכך ביקש לעקור את הכל, דברי הקדושת לוי והחידה"ר

והקשה האמרי אמת, הרי אליעזר נשלח לקחת אשה רק ממשפחתו, ונאמר לו לא תקח מבנות הכנעני, א"כ אין כאן כליה לעם ישראל, כי יצחק יוכל להנשא לבנות הכנעני שמשם לא היה אליעזר יכול ליקח אשה ליצחק,

ופירש האמרי אמת, ע"ד דרשות הר"ן שהבאנו לעיל, שזה היה רצונו של לבן שיצחק יצטרך לישא אשה מבנות הכנעני שמידותיהם מושחתות, ובכך ביקש לעקור את הכל, כי בהשרשת מדות מושחתות נעשה כליה בעם ישראל.

*****

יא, ביאור הכלי יקר בהנושא אישה יבדוק באחיה למה לא באחיותיה

איתא בגמרא (בבא בתרא ק"י ע"א), **הנושא אשה צריך שיבדוק באחיה**,

הכלי יקר, בספרו עוללות אפרים, (חלק שלישי עמוד י"א, אות שפ"ב פרשת וארא), **כתב**, ונראה ליתן טעם, למה דווקא יבדוק באחיה, ולא באחיותיה, ומבאר הדבר עפ"י דרכו, שהבאנו דבריו לעיל, ואלו תו"ד,

דהבן למד אצל אביו ואצל רבו, והבת לומדת אצל אמה, כי הבנות שכיחות אצל אמם, הבן עיקר לימודו שלמד אצל אביו ואצל רבו, הוא תורה ומצוות, ופחות מדות והנהגות,

משא"כ, הבת שלומדת אצל אמה, עיקר לימודה הוא מדות טובות והנהגות, **ואפשר**, דהלימוד שהאם מלמדת את בתה, אינו מצד המדות הטבעיות שבאם, אלא על

פירצון הבורא, לחנכה למידות טובות, ויש לחשוש שמא, התנהגות הבת היא מצד לימודה, ולא מצד טבעה,

אך הבן, דעיקר לימודו הוא תורה ומצוות, ממילא מדותיו והתנהגותו נשארים עפ"י טבעו,

אין לדחות ולהמתין, שזה הוא מעשה לבן הרמאי הארמי.

*****

טו, הבת קול של בת פלוני לפלוני האם ניתן לשנות וביאור שמא יקדמנו אחר

איתא בגמרא (מועד קטן דף יח עמוד ב) ומי אמר שמואל שמא יקדמנו אחר, והאמר רב יהודה אמר שמואל, בכל יום ויום בת קול יוצאת ואומרת, בת פלוני לפלוני, אלא, שמא יקדמנו אחר ברחמים.

רבינו נסים (על הרי"ף מועד קטן דף י"ב) **ברחמים**. שאע"פ שנגזר על האדם מן השמים בת פלוני לפלוני, אם יוסיף איש אחר שאינו בן זוגה להתפלל לה' **אפשר שישמע לו**, אף כי בסוף **תתקיים הגזרה**, שיגרשנה האיש שיתפלל עליה או ימות במהרה וישאנה אותו שהוא בן זוגה אח"כ, **עכ"ל הר"ן**,

איתא בגמרא (ירושלמי מסכת ביצה דף כ"ב) שמואל אמר אפילו בתשעה באב יארס שלא יקדמנו אחר, מחלפא שיטתיה דשמואל, תמן הוא אמר מושיב יחידים ביתה במאזנים לעלות המה מהבל יחד, והכא הוא אמר הכין, שלא יקדמנו אחר **בתפילה**, **אפילו כן לא קיימה ע"כ**,

קרבן העדה (מסכת ביצה פרק ה הלכה ב דף כ"ו ע"ב) אלא שמא יקדמנו אחר בתפילה. **דתפילה משנה הגזירה**,

אפילו כן לא קיימא. אם זכה בה ע"י תפילה אינה מתקיימת לו וימות הוא או היא, עכ"ל **קרבן העדה**, מבואר, שגם לקרבן העדה שינוי הגזירה הוא זמני,

פני משה (מסכת ביצה פרק ה הלכה ב) שלא יקדמנו אחר. ומשני בתפלה, **אפשר שיקדמנו אחר**,

ואפילו כן לא קיימה. לא תקיים הזיווג הזה, עכ"ל **פני משה**,

מבואר, בדברי **פני משה** שמהלך בשיטת הר"ן שהגזירה **לא משתנה** גם ע"י תפילה, ובקרבן העדה מבואר, **דתפילה משנה הגזירה**. רק לזמן.

ויש לומר, דבתחילה קודם שבא אצל רבקה, אמר אפשר שהיא עצמה לא תאבה ללכת,

אך לאחר שבא אצל רבקה, וראה כי אותה הוכיח ה', ידע שמצידה לא יהיה עיכוב, ולא אמר יותר אולי לא תאבה האשה ללכת אחרי,

אלא אמר אולי לא תלך האשה אחרי, שמא לא תלך, משום שאחרים יעכבו על ידה.

*****

יד, ביאור במה שלמדו חז"ל מלבן כי מה' אשה לאיש

איתא בגמרא, (מועד קטן י"ח ע"ב), מן התורה, ומן הנביאים, ומן הכתובים, מה' אשה לאיש,

מן התורה דכתיב (בראשית כ"ד נ"ו), **ויען לבן ובתואל ויאמרו מה' יצא הדבר**,

ויש לשאול, וכי לבן הרמאי הארמי, הוא זה שיבוא ללמדנו כי מה' אשה לאיש, ומה ראו חכמינו ז"ל ללמוד דבר זה מלבן הרמאי,

ביאור הענין שיש ללמוד מלבן מה לא לעשות בשידוך

כתיב (בראשית כ"ד נ"ו), **"ויען לבן ובתואל ויאמרו, מה' יצא הדבר, לא נוכל דבר אליך רע או טוב, הנה רבקה לפניך קח ולך, כאשר דבר ה'",** (שגזר בת פלוני לפלוני, ספורנו),

כתיב, (בראשית כ"ד נ"ה) **"וויאמר אחיה ואמה תשב הנערה אתנו ימים או עשור אחר תלך, ויאמר אלהם אל תאחרו אתי וה' הצליח דרכי (ואם יש איחור בדבר ה', אין זו הצלחה, רשבי"ס) שלחוני, ואלכה לאדני"**,

מצינו כי לבן אחרי שאמר מה' יצא הדבר בא לעכב ואומר תשב הנערה וגו'

ובאו חז"ל ללמדנו, את דרך השידוך, כי לאחר שרואים כי מה' יצא הדבר, וזאת ע"י הסכמת הלב לשידוך, אזי יש להזדרז ולגמור השידוך, ולדעת, כי ה' הצליח דרכי,

ולא ללמוד מדרכו של לבן הרמאי הארמי, שבתחילה אמר מה' יצא הדבר, ואח"כ אמר תשב הנערה, וזה למדונו חז"ל מרמאותו של לבן, שנדע כי לאחר שרואים שמה' יצא הדבר,

מיותרת. וגם יש סדר מסודר של, ראשון ראשון ואחרון אחרון, מכיון והתשובה של גם תבן שייכת לשאלה היש מקום לנו ללון.

והדברים נראים ביותר, מפני שהתורה אמרה ותאמר אליו שתי פעמים, פעם אחת לפני תשובתה הראשונה, ופעם שניה לפני שתי התשובות האחרות, מלמדנו כי התשובה של גם תבן גם מספוא, כלולה בתשובה השניה.

*****

יז, הסבר הקושיות דלעיל בדרך

הפשט

הקושיות דלעיל,

א. אליעזר שאל שתי שאלות, והיא ענתה שלש תשובות,

ב. אין כאן על ראשון ראשון,

אפשר לתרץ בדרך פשט, דאליעזר שאל, היש בית אביך מקום לנו, ללון, לינה אחת, והיא אמרה לו. ללון, כמה לינות אתה יכול ללון אצלנו, (רש"י),

מבואר, שהגמל משמר מאכלו שלשה ימים, וכך אמרה לו, אם כוונתך ללון לינה אחת, מפני שרצונך לשוב בתוך שלשה ימים, לפני שיסתיים מאכלו של הגמל,

אין צורך בכך, שגם תבן גם מספוא רב עמנו, ויש די מאכל לגמלים, לפי"ז, מה שהוסיפה גם תבן גם מספוא, היתה תשובתה על שאלתו היש מקום ללון (לינה אחת), וע"ז ענתה מקום ללון, לינות הרבה, כי יש די אוכל לגמלים.

*****

יח, עבד אברהם אנוכי יש דורשים

לשבח ויש דורשים לגנאי

איתא בגמרא (בבא קמא דף צב/ב) אמר ליה רבא לרבה בר מרי מנא הא מילתא דאמרי אינשי מילתא גנאה דאית ביך קדים אמרה א"ל דכתיב ויאמר עבד אברהם אנכי,

איתא במדרש (רבה בראשית - פרשה ס פסקה ט') ויושם לפניו לאכול ויאמר עבד אברהם אנכי

טז, איך ענתה רבקה על שאלה שלא נשאלה

כתיב (בראשית כ"ד כ"ג) "ויאמר בת מי את הגידי נא לי היש בית אביך מקום לנו ללון, ותאמר אליו בת בתואל אנכי בן מלכה אשר ילדה לנחור, ותאמר אליו גם תבן גם מספוא רב עמנו גם מקום ללון",

יש להקשות, דאליעזר שאל שתי שאלות,

האחד, בת מי את,

ועוד היש מקום,

והיא השיבתו שלש תשובות,

בת בתואל,

גם תבן גם מספוא,

גם מקום ללון,

ועוד קשה, רש"י כתב, השיבתו על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון,

ולפי תשובתה שאמרה גם תבן גם מספוא, תשובה זו אינה עונה לא על ראשון ולא על אחרון, משום שהיא לא נשאלה על כך,

צ"ל שגם תבן גם מספוא היא גם תשובה לשאלתו

איתא בגמרא (סנהדרין ק"ט ע"ב) אנשי סדום, הויה להו פורייתא (מיטה) דהוּוּ מגני (שהיו ישנים) עליה אורחין, כי מאריך גייזי ליה, כי גוץ מתחין ליה, (אם היה ארוך קיצרו את האיש, ואם היה נמוך מתחו אותו),

אליעזר עבד אברהם אקלע להתם, אמרו ליה קום גני אפוריא, (קום שכב על המיטה) אמר להון, נדרא נדרי מן יומא דמיתת אמא לא גנינא אפוריא, (מיום שמתה אמי אינני ישן במיטה)

לפי"ז אפשר לתרץ, דכששאל אליעזר אם יש מקום ללון, אמרה לו מכיוון ואינך ישן במיטה, כפי שאמרת, גם תבן גם מספוא, שתוכל לישון ברצפה,

לפי"ז היתה התשובה, גם תבן גם מספוא, על השאלה אם יש מקום ללון. ואין כאן תשובה

א"ר יצחק מילתא דאית בך מגניא קדים ואמרה, ע"כ,

איתא בזוהר (חלק א דף קג"א) רבי שמעון פתח ואמר, (מלאכי א ו) בן יכבד אב ועבד אדוניו,

בן יכבד אב דא יצחק לאברהם, אימתי כביד ליה, בשעתא דעקד ליה על גבי מדבחא, ובעא למקרב ליה קרבנא, ויצחק בר תלתין ושבע שנין הוה, ואברהם הוה סבא, דאילו הוה בעיט (ס"א ביה) ברגלא חד לא יכיל למיקם קמיה, ואיהו אוקיר ליה לאבוי, ועקד ליה כחד אימרא, בגין למעבד רעותיה דאבוי.

ועבד אדוניו, דא אליעזר לאברהם, כד שדר ליה לחרן, ועבד כל רעותיה דאברהם ואוקיר ליה, כמה דכתיב (בראשית כד א) וה' ברך את אדוני וגו', וכתיב (שם לד) ויאמר **עבד אברהם אנכי**, בגין **לאוקיר ליה לאברהם**, (לכבד את אברהם בעיניהם) דהא בר נש דהוה מיייתי כסף וזהב ואבני יקר וגמלין, ואיהו כדקא יאות שפיר בחיזו, לא אמר דאיהו רחימא דאברהם או קריבא דיליה, אלא אמר עבד אברהם אנכי, בגין לסלקא בשבחא דאברהם (להגדיל שבחו בעיניהם) ולאוקיר ליה בעינייהו, ועל דא **בן יכבד אב ועבד אדוניו**,

איתא במדרש (רבה בראשית - פרשה ס פסקה ז') ויאמר **בא ברוך ה'**, שהיה סבור בו שהוא אברהם שהיה קלסתר פניו דומה לו א"ר יוסי ב"ר דוסא כנען הוא אליעזר ועל ידי ששרת אותו צדיק באמונה יצא מכלל ארור לכלל ברוך

איתא בשפת אמת (בראשית פרשת חיי שרה תרל"א) סוף, אא"ז מו"ר זצלה"ה הגיד דברי **זוהר הקדוש** שאליעזר הי' עבד אמת במ"ש עבד אברהם אנכי ע"ש בפרשת וירא [בפסוק והנה בן לשרה ע"ש] **שהיה אצלו ליחוס מה**

שהוא עבד אברהם. וי"ל עוד כי **בודאי הכירו בו שהוא צדיק שהרי אמר לו בוא ברוך ה' כו'**

ורצה שלא יסברו שמעצמותו כן רק שע"י אברהם זכה לבוא מבחי' ארור לברוך.

ובזה יש לפרש מ"ש במדרש מילתי מגניא אקדים ואמר שזה הגנאי מה שאין לו מעצמו כנ"ל ע"ש,

יש ליישב בין חז"ל לזוה"ק

מבואר בדברי השפת אמת, כדי ליישב בין הגמרא והמדרש שאמרו כי היה זה לגנאי לאליעזר, לבין דברי הזוהר שהיה זה **לשבח וליחוס** לאליעזר שהיה עבד אברהם, ומיישב שאליעזר היה איש אמת והיה השבח והיחוס שהוא עבד אברהם, אבל היה בזה גנאי מה שאין לו מעצמו,

יש להבין בדברי השפת אמת, במה שאמר שאמר לו בא ברוך ה' משום שהכיר בו שהוא צדיק, והלא המדרש אומר שאמר לו כן משום שחשב שהוא אברהם,

ועוד למה נהשב שאין לו מעצמו, הרי זכה לכך ע"י ששרת אותו צדיק באמונה, א"כ הרי אלו שלו, ויש לו מעצמו, וצ"ע.

*****

יט, מחלוקת רש"י ותוס' אם קודם שאל בת מי את או קודם נתן הצמידים

שיטת רש"י

כתיב (בראשית כ"ד כ"ג), "ויקח האיש נזם זהב בקע משקלו ושני צמידים על ידיה, ויאמר בת מי את" **פירש רש"י לאחר שנתן לה שאלה** מבואר בכתוב **שקודם נתן אחרי זה שאל**,

כתיב (בראשית כ"ד מ"ז), "ואשאל אתה ואמר בת מי את, ואשים הנזם על ידה" מבואר בכתוב **שקודם שאל ואחרי זה נתן**,

אם כן, יש כאן שני כתובים המכחישים זה את זה,

ביאור הדבר כי שתי שיטות יש כאן שיטת רש"י ושיטת תוס'

שיטת רש"י, מבואר בחומש (בראשית כ"ד כ"ג) **וכך כתב**, **לאחר שנתן לה שאלה**, לפי שהיה בטוח בזכותו של אברהם שהצליח הקב"ה דרכו,

וכדי שלא יקשה מהפסוק שאמר (בראשית כ"ד מ"ז) **ואשאל ואשים**, שקודם שאל ואח"כ נתן, **כתב רש"י** (בראשית כ"ד מ"ז), שינה הסדר, שהרי הוא תחלה נתן ואח"כ שאל, אלא, **שלא יתפשוהו בדבריו**, ויאמרו היאך נתת לה ועדיין אינך יודע מי היא, ולכן שינה הסדר,

כתיב (בראשית כ"ד מ"ב), "אם ישך נא מצליח דרכי אשר אנכי הלך עליה", מבואר, שהתפלל בזכות עצמו,

לפי"ז אפשר לומר, שבתחילה ביקש בזכותו של אברהם, כמ"ש ועשה חסד עם אדני אברהם, ומובן למה נתן קודם, משום שהיה בטוח בזכותו של אברהם, וכמו שפירש רש"י,

אך בסיפור המעשה, שאמר אם ישך נא מצליח דרכי שהתפלל בזכותו, לא סמך על זכותו, ולכן אמר שקודם שאל ואח"כ נתן, שלא יראה שסמך על זכות עצמו,

*****

כא, פעם אמר אולי ופעם אמר אלי

וגם אפשר לתרץ, הקושיא שהקשו המפרשים, **דבתחילה** (בראשית כ"ד ה') כתיב **אולי** לא תאבה האשה, **אולי** בו"ו,

ולבסוף (בראשית כ"ד ל"ט) **כתיב**, **אלי** לא תלך, ופירש רש"י, אלי כתיב בת היתה לו לאליעזר והיה מחזר למצוא עילה שיאמר לו אברהם לפנות אליו להשיאו בתו,

והקשו, (ראה אור החיים), למה לא סיפרה תורה בתחילה על כך שרצה אליעזר שיקח אברהם את בתו, רק בסיפור המעשה רמזה תורה לכך, כדכתיב אלי,

ולפי דברנו מובן היטיב, דרק בסיפור המעשה כתיב, אם ישך נא מצליח דרכי, פירוש דרכי שלי, וכשדיבר על דרכו שלו, רמז ללבן שהיה מבקש ליקח את יצחק לחתן לו,

*****

כב, טרם אכלה לדבר אל לבי מכוון לקודם שיאכל אדם יש לו שתי לבבות

כתיב (בראשית כ"ד מ"ה) אני טרם אכלה לדבר אל לבי והנה רבקה יצאת וכדה על שכמה ותרד העינה ותשאב ואמר אליה השקיני נא,

כתב האור החיים, לתרץ למה אמר אליעזר לדבר אל לבי, וביאר, לומר כי לא שמעתו אוזן, לחוש לנערה שתעשה לצד מה ששמעה, כלומר שלא יאמר לבן מכיוון ששמעה מה שאמר רצתה השידוך, ע"כ,

שיטת תוס', מבואר בחולין (צ"ה ע"ב) על הא דאיתא בגמרא, אמר רב כל נחש שאינו כאליעזר עבד אברהם וכיונתן בן שאול אינו נחש.

שיטת התוספות

כתבו התוס' (חולין צ"ה ע"ב), ואם תאמר אליעזר היאך ניחש, למ"ד בפי ארבעה מיתות (סנהדרין נ"ו), כל האמור בפרשת מכשף, בן נח מוזהר עליו,

וי"ל, דהווא תנא סבר שלא נתן לה הצמידים עד שהגידה לו בת מי היא, ואע"ג דכתיב (כ"ד כג) ויקח האיש נזם זהב וגוי והדר כתיב ויאמר בת מי את, אין מוקדם ומאוחר בתורה, ע"כ,

ביאור המחלוקת רש"י ותוס'

רש"י סבר, כי אליעזר עבד אברהם היה בטוח בזכותו של אברהם שהצליח הקב"ה דרכו, והאמין שזכות א"א תגן גם על דרכו שלו, שיתן קודם ואח"כ ישאל בת מי את,

והתוס' סברו, מכיון ולא היה צריך קודם ליתן ואח"כ לשאול, היה אליעזר עבד אברהם חושש שמא בדבר זה לא תגן עליו זכותו של

א"א, ואח"כ יתפשוהו בדבריו, ויאמרו היאך נתת לה ועדיין אינך יודע מי היא, ולכן קודם שאל ואח"כ נתן,

ועוד אפשר לבאר, מחלוקת רש"י ותוס', דלפי רש"י היה צריך העבד לשנות בדיבורו כשסיפר ללבן את סדר הדברים, שלא יתפשוהו,

והתוס' סברו כי לא רצה העבד להצטרך לשנות בדיבורו, ולפיכך קודם שאל ואח"כ נתן.

*****

כ, בתפילות אליעזר מבואר הדרכים

כתיב (בראשית כ"ד י"ב) "ויאמר ה' אלקי אדני אברהם הקרה נא לפני היום ועשה חסד עם אדני אברהם, מבואר, שהתפלל בזכותו של אברהם,

כד, ביאור בצחות וגימטריא מהו ותפול מעל הגמל

כתיב (בראשית כ"ד ס"ד), "ותשא רבקה את עיניה ותרא את יצחק ותפול מעל הגמל",

יש להבין, למה זה חרדה רבקה כאשר ראתה את יצחק,

יש לומר, משום דיצחק הוא מדת הדין, ורבקה מדת החסד, ופחדה איך תוכל להמשיך במדת החסד שבה,

יש רמז בפסוק, מעל האותיות גמל הם אותיות דינים

כתיב, ותפול מעל הגמל, מעל האותיות ג'מ'ל' שנים האותיות ד'נ'ס', מעל האות ג' האות ד', מעל האות מ' האות נ', ומעל האות ל' האות ס' שהם האותיות דנס,

ומזה חרדה רבקה, מעל הגמל כלומר מהאותיות שעל הגמל, שהם דינים ואיך תסתדר עם הדינים של יצחק,

בכתוב מרומז שתישאר עם החסד שבה

ועוד מרומז בכתוב, ותפול מעל הגמל, כלומר, שנפלה אל מתחת לגמל, וכך הרמז,

גמ"ל בגימטריא שבעים ושלוש, ומתחת לגמל, כלומר מתחת ל 73 הם 72 שהם גימטריא של המילה חסד, ובכך ידעה שתוכל להמשיך במדת החסד שבה.

כה, ביאור אומרז"ל ויקח אשה ושמה יוחני

כתיב (בראשית פרשת חיי שרה) פרק כה פסוק א), "ויסף אברהם ויקח אשה ושמה קטורה",

איתא בגמרא (זבחים דף סב עמוד ב) בני אחתיה דרבי טרפון הווי יתבי קמיה דרבי טרפון, פתח ואמר: "ויוסף אברהם ויקח אשה ושמה יוחני, אמרי ליה, קטורה כתיב, קרי עליהם, בני קטורה.

פירש רש"י, הווי יתבי קמיה דרבי טרפון, ולא הווי אמרי מידי. פתח ואמר - כדי שידברו יוחני - מילתא בעלמא הוא דקאמר כדי לפתוח פיהם. בני קטורה - אינם יודעין לדבר בהלכה. ע"כ

ואולי יש לרמז, (בראשית כ"ד ל"ג) "ויושם לפניו לאכל ויאמר לא אכל עד אם דברתי דברי ויאמר דבר"

ואיתא בגמרא (בבא בתרא י"ב ע"ב) א"ר אבדימי דמן חיפה, קודם שיאכל אדם וישתה יש לו שתי לבבות, לאחר שאוכל ושותה - אין לו אלא לב אחד, ולפי שטרם אכל אליעזר כמ"ש לא אוכל עד אם דברתי דברי, לפיכך נקט לדבר אל לבי כדי לרמז שכיון שלא אכל יש לו שתי לבבות ולא לב אחד,

*****

כג, יש לכוון ותקח הצעיף ותתכס אל ויצא יצחק לשוח בשדה ותפילה לעני

איתא בגמרא (ברכות כ"ו ע"ב), יצחק תקן תפלת מנחה שנאמר (בראשית כ"ד ס"ג) ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב, ואין שיחה אלא תפלה שנאמר (תהלים ק"ב א') תפלה לעני כי יעטף ולפני ה' ישפוך שיחו, ה' שמעה תפילתי ושועתי אליך תבוא, אל תסתר פניך ממני וגוי' ע"כ,

איתא בגמרא (ירושלמי ערלה דף ו' ע"א) (מובא בתוס' קידושין ל"ו ע"ב) אמר רבי יודן בר חנין, סימנא דאכיל מן חבריה בהית מסתכל ביה, פירוש, מי שמקבל מאחר אינו רוצה להסתכל בפניו של הנותן,

לפי"ז פירשנו הפסוק (תהלים ק"ב א'), "תפלה לעני כי יעטף", פירוש, כאשר מתפללים תפלת עני שמקבל את מה שאינו מגיעו, אז הוא מתכסה, מפני שהעני מתבייש להסתכל בפני הנותן, וזהו תפלה לעני כי "יעטף",

אך אתה ה', שאתה הנותן, ואינך מתבייש ממני, אתה "אל תסתר פניך ממני"

לפי"ז יש לכוון שתפילת יצחק לומדים מתפילה לעני

לפי"ז יש לבאר, דלפיכך לומדים תפילת יצחק מתפילה לעני כי יעטף, שכן נהגה רבקה שהיא בבחינת המקבל כשראתה את יצחק שהוא האדון הנותן, ותקח הצעיף ותתכס כמקבל מפני הנותן.

*****

ובאמת יש לומר דשניהם אמת וצדק, דלפני בני אדם היתה מראה את עצמה כצדקת ובאמת בסתר היתה מרשעת והקטירה לע"ז,

והנה איתא בסוטה כ"ב ההיא אשה ושמה יוחני בת רטיבא והיתה מכשפה וצבועה דלפני בני אדם היתה נראית לצדקת, ולפי הנראה שם שכל אדם הצבוע נקרא יוחני כשם האשה,

וזהו שאמר להם רבי טרפון ושמה יוחני דהיתה מרשעת בהסתר, ברם אמרו לו תלמידיו הא קטורה שמה, דמי יכריח לך לפרש לשם גנאי, כיון דיש לדרוש לשבח כנ"ל שהיו מעשיה נאים, ולא נדרוש כלל הדרש השני, שהקטירה לע"ז, דמי יוחני כתיב בקרא,

ע"ז קרי עליהו רבי טרפון בני-קטורה, כלומר הביטו וראו מי הם בניה, ישבק, ואי במדרש (ב"ר ס"א ה) ששבקו את הקב"ה וכדומה עיי"ש, וכיון שהם הרשיעו בודאי גם היא מרשעת בהסתר כיוחני ושני הדרשות אמת וכנ"ל ודו"ק היטב, ע"כ באמרי דעת מהר"ר מאיר שפירא,

*****

כו, ביאור אחורי ארי ולא אחורי אשה
איתא בגמרא (ברכות דף סא עמוד א) למאי דקאמר רב נחמן מנוח עם הארץ היה, אפילו בי רב נמי לא קרא, שנאמר (בראשית כ"ד ס"א) ותקם רבקה ונערתיה ותרכבנה על הגמלים ותלכנה אחרי האיש, ולא לפני האיש. אמר רבי יוחנן: אחורי ארי ולא אחורי אשה, יש להבין, מדרך סוגיית הגמרא היל"ל אחורי גמל ולא אחורי אשה, ולמה אמר אחורי ארי, יש לבאר, דאיתא בספרים, כל דבר שאדם פוגש יש ללמוד ממנו,

איתא בגמרא (עירובין י"ג, ירושלמי ביצה כ"א) שראיתי את רבי מאיר מאחוריו, לפי"ז יש לומר, שכתב אחורי ארי, משום שארי הוא סימן לגבורה, גבור כארי, ואשה סימן לחולשה, תשות כח, תש כוחו כנקבה, ועל האדם לראות עצמו בעבודת ה' כגבור ולא בתשות כח, וזהו אחורי ארי ולא אחורי אשה

בפירוש הבונה על עין יעקב ממוהר"ר יהודא אריה די מודינא, רב בווינצייא,

בני אחתיה דרבי טרפון, השתיקה יפה בכל דבר חוץ מד"ת, שאמרו ז"ל ירושלמי (ברכות פ"ט ה"ה) כל פטטיא בישין ופטטיא דאורייתא טבין, ודוד אמר (תהלים קי"ט מ"ו) "ואדברה בעדותיך נגד מלכים ולא אבוש",

וכן יש שפירשו מ"ש רשב"ג באבות (פ"א מ"ז) כל ימי גדלתי בין החכמים ולא מצאתי שנמשך לגוף שום טוב משתיקה כשהוא בין החכמים, כי שם צריך לשאול ולדבר, ושלא למנוע שיח שפתותיו,

בכן היה רע בעיני ר"ט שבני אחתי אלה, ישבו ללמוד לפניו בקוצר מלין, ויותר שאמרו רוב בנים דומין לאחי האם ומצד אמם שהיתה אחותו לא היה להם להיות כך,

ולזה בבואו לפתוח פיהם, בהמצאה זו, פתח בפסוק "ויוסף אברהם ויקח אשה ושמה קטורה" דכתיב בתריה ותלד לו את זמרון ואת יקשן ואת מדן, כלהון גברי דלא סלקי בשמם ולא נזכרו עוד בנים סכלים,

ואמר ושמה יוחני כלומר איך אפשר שגיסו זה לקח אשה אשת חן, "יוחני" מהחן שלי לדבר בתורה והבנים הללו כאוילים יחרישו, עד שהביאם לומר קטורה כתיב ואז קרא עליהם בני קטורה מלשון משרא קטרין (דניאל ה') (מתירים קשרים) לומר להם שאמר כך להוכיחם על שפיהם קשור וצורו מלדבר בלימודים, ע"כ בפירוש הבונה,

ביאור אומרז"ל ממוהרהג"ר מאיר שפירא

בספר אמרי דעת ממוהר"ר מאיר שפירא זצ"ל, כתב, כתיב (כ"ה א) "ויוסף אברהם ויקח אשה ושמה קטורה" בגמ' זבחים ס"ב איתא בני אחתיה דרבי טרפון הוו יתבי קמי דרבי טרפון פתח ואמר ויוסף אברהם ויקח אשה ושמה יוחני אמרי ליה הא קטורה שמה קרי עליהו בני קטורה, עיי"ש, הנה צריך לבאר בזה המאמר

הלא באמת הצדק איתם דכתיב קטורה וגם יותר מוקשה שקרא להם ע"ז בני קטורה,

אך לפרש זה המדרש נקדים המדרש (ב"ר ס"א ד) על תיבת קטורה שמעשיה נאים כקטורת, ועוד יש דרשה שם לגנאי שהקטירה לע"ז,

להערות הארות ולקבלת העלון ניתן לפנות אל
"מכון פאר" רחוב חזון איש 2 בני ברק
פקס 03-6161555
נייד 0527-616166
מייל y0527616166@gmail.com